

Aino Nevalainen

**VALTIMON KUNNANKIRJASTON KOTISEUTUKOKOELMAN SISÄLTÖ JA
KERUUPERIAATTEET**

**VALTIMON KUNNANKIRJASTON KOTISEUTUKOKOELMAN SISÄLTÖ JA
KERUUPERIAATTEET**

Aino Nevalainen
Opinnäytetyö
Syksy 2016
Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma

Tekijä: Aino Nevalainen

Opinnäytetyön nimi: Valtimon kunnankirjaston kotiseutukokoelman sisältö ja keruuperiaatteet

Työn ohjaaja: Teija Harju

Työn valmistumislukukausi- ja vuosi: Syksy 2016

Sivumäärä: 31+ 7

Opinnäytetyön tavoite oli selvittää Valtimon kunnankirjaston kotiseutukokoelman sisältö sekä laatia kokoelman keruuperiaatteet. Tämän toiminnallisen opinnäytetyön toimeksiantajana oli Valtimon kunnankirjasto. Tavoitteena oli parantaa kotiseutukokoelman käytettävyyttä. Työssä kuvataan myös Valtimon kunnan ja sen kirjaston historiaa sekä nykyistä tilannetta.

Opinnäytetyössä on käytetty lähteenä yleisten kirjastojen kotiseutukokoelmatyötä ja keruuperiaatteita käsittelevää kirjallisuutta ja internet-aineistoa. Opinnäytetyöhön kuuluu kotiseutukokoelman päivitettävä kokoelmaluettelo ja ehdotus kokoelman keruuperiaatteiksi. Lisäksi Valtimon kunnankirjastossa tehtiin käytännön työtä, joka oli kotiseutukokoelman tarkistamista ja järjestämistä. Opinnäytetyö toteutettiin kesäkuun ja joulukuun 2016 välisenä aikana.

Keruuperiaatteet ohjeistavat kotiseutukokoelman aineiston valintaa. Kotiseutukokoelman sähköisestä kokoelmaluettelosta saa tiedon kokoelman sisällöstä ja päivitettävyydestä lisää luettelon käytettävyyttä.

Asiasanat: kirjastot, kokoelmat, paikallishistoria, paikalliskokoelmat, yleiset kirjastot

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Library and Information Services

Author: Aino Nevalainen

Title of thesis: The local collection of Valtimo Public Library and collecting principles

Supervisor: Teija Harju

Term and year when the thesis was submitted: Autumn 2016 Number of pages: 31+ 7

The objective of this thesis was to define content of the local collection in Valtimo Public Library. Another aim was to draw up proposal for collecting principles related to the same material. This project-based thesis was commissioned by Valtimo Public Library. The purpose of the thesis was to improve the usability of the local collection. This thesis describes the historical and current circumstances of Valtimo municipality and its public library.

In the theoretical part the concept of local collection work and the principles of collecting material in public libraries were studied. Literature and internet sources were used. The project-based part of the thesis was to create collection catalogue and proposal for collecting principles which can be updated if necessary. The collection was checked and arranged. The work was carried out between June and December 2016.

The collecting principles instruct what material to collect. The electronic collection catalogue gives information about content of the collection and updating improves the usability of the catalogue.

Keywords: collections, libraries, local collections, local history, public libraries

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	VALTIMON KUNTA	8
2.1	Valtimon kunnan historiaa	8
2.1.1	Haapajärvestä Valtimoksi.....	8
2.1.2	Siirtokarjalaisten asuttaminen Valtimolle.....	9
2.2	Valtimon kunta nykyään	10
3	VALTIMON KUNNANKIRJASTO.....	12
3.1	Valtimon kunnankirjaston historiaa.....	12
3.2	Valtimon kunnankirjasto nykyään	13
4	KOTISEUTUKOKOELMATYÖ YLEISISSÄ KIRJASTOISSA.....	15
4.1	Tausta ja määritelmä.....	15
4.2	Erytyspiirteet.....	16
4.3	Kerättävä aineisto.....	17
4.4	Kotiseutukokoelman kehittäminen.....	18
5	TOIMEKSIANTO JA TOTEUTUS	20
5.1	Valtimon kunnankirjaston kotiseutukokoelma.....	20
5.2	Aiheeseen perehtyminen.....	21
5.3	Keruuperiaatteet-ehdotuksen laatiminen.....	21
5.4	Kotiseutukokoelman aineiston poiminta Vaarakirjasto.fi-aineistotietokannasta ja sen tarkistus	22
5.5	Luetteloimattoman aineiston valinta ja tarkistus	23
6	POHDINTA.....	25
	LÄHTEET.....	26
	LIITTEET	31

1 JOHDANTO

Opinnäytetyö käsittelee Valtimon kunnankirjaston kotiseutukokoelmaa ja sen keruuperiaatteita. Valtimon kunnankirjasto tarvitsi ajantasaisen tiedon kotiseutukokoelman sisällöstä ja onko luettelottoman aineiston joukossa mahdollisesti esimerkiksi Valtimon kunnan arkistossa säilytettävää aineistoa. Lisäksi kirjaston henkilökunta kaipasi periaatteita kotiseutukokoelman kartuttamiseen.

Opinnäytetyö on toiminnallinen, jossa yhdistyy käytännön toteutus ja sen raportointi. Tavoitteena toiminnallisessa opinnäytetyössä on tuotos, joka voi olla esimerkiksi tapahtuma, ohjeistus tai tietopaketti. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9, 51—53.) Valtimon kunnankirjasto oli opinnäytetyön tilaaja. Helmikuusta syyskuuhun vuonna 2016 opinnäytetyön tekijä oli ensin ammattiharjoittelussa ja sen jälkeen määräaikaisesti töissä Valtimon kunnankirjastossa. Ammattiharjoittelun aikana aloitettu käytännön työosuus tehtiin loppuun loka-marraskuussa 2016 työsuhteen jälkeen. Valtimon kunnankirjasto on kunnanarkiston ohella tärkeimpiä kirjallisen kotiseutuaineiston säilyttäjiä kunnassa.

Opinnäytetyössä käsitellään Valtimon kunnan ja kunnankirjaston historiaa sekä niiden tämänhetkistä tilannetta. Paikallishistorian tuntemuksesta on hyötyä kotiseutukokoelmaa kerättäessä sekä asiakastiedonhaussa. Valtimon kunnankirjaston kotiseutukokoelmasta suurin osa on luetteloitu ja kuvailtu hiljaisen tiedon perusteella. Käytännön kokoelmatyötä ohjeistettiin laatimalla kirjalliset keruuperiaatteet, joiden laadinnassa otettiin soveltaen huomioon maakuntakirjastojen yhdessä sopimia periaatteita vuodelta 1979, sekä muiden yleisten kirjastojen kotiseutukokoelman keruuperiaatteita.

Kotiseutukokoelman sisällön selvittämiseksi Valtimon kunnankirjaston kotiseutukokoelmaan luetteloidut kirjat poimittiin Vaarakirjastot.fi-aineistotietokannasta niin sanotulla poistotyökalulla. Saatua raporttia ja asiakasliittymän kautta haunrajauksella muista kotiseutukokoelman luetteloiduista aineistolajeista saatuja hakutuloksia verrattiin kokoelman sisältöön. Kotiseutukokoelman aineisto järjestettiin Yleisten kirjastojen luokituksen mukaisesti luokittain. Luettelottomasta aineistosta tehtiin oma kokoelmaluettelo ja aineistoa kuvailtiin vapaamuotoisesti. Opinnäytetyön tuotoksena on päivitettävä kotiseutukokoelman keruuperiaatteet –ehdotus ja päivitettävä kokoelmaluettelo Valtimon kunnankirjaston kotiseutukokoelman sisällöstä. Tuotokset ovat sähköisiä Word-

tiedostoja. Menetelminä käytettiin keskusteluja Valtimon kunnankirjaston henkilökunnan kanssa sekä kirjallisiin että internet-lähteisiin tutustumista.

2 VALTIMON KUNTA

Vuonna 1910 perustettu Valtimon kunta sijaitsee Pohjois-Karjalan maakunnassa, Kainuun ja Pohjois-Savon rajalla. Kunnan pinta-ala on 838 neliökilometriä, josta vesistöjä on 38 neliökilometriä (Valtimon kunta 2016a, viitattu 15.5.2016). Valtimon naapurikuntia ovat Sotkamo ja Rautavaara sekä Nurmeksen kaupunki. Valtimon keskustaajama sijaitsee Haapajärven ja Valtimojärven välisellä kannaksella, valtatie 6:n ja Nurmės–Kontiomäki -junaradan varrella. Maakunnan keskuksen Joensuuhun on matkaa 144 kilometriä, Kajaaniin 97 kilometriä ja Nurmekseen 25 kilometriä.

2.1 Valtimon kunnan historiaa

Valtimon kunnankirjaston kotiseutukokoelman vanhin nide on vuodelta 1905 eli ajalta ennen kunnallista itsenäistymistä. Yhteisestä historiasta nykyisen Nurmeksen kaupungin kanssa viittaavat kotiseutukokoelman Nurmeksen historiaa käsittelevät kirjat. Samoin toisen maailmansodan jälkeinen siirtokarjalaisten ja rintamamiesten asuttaminen Valtimon kuntaan näkyy kokoelmassa, esimerkiksi karjalankielisenä musiikkiaineistona ja tutkimuksina.

2.1.1 Haapajärvestä Valtimoksi

Nykyisen Valtimon kunnan alue kuului Nurmeksen kuntaan, kirkkohallinnollisesti Nurmeksen seurakuntaan, Kuopion läänin ja Venäjän keisarikuntaan ennen itsenäistymistä. Taloluvultaan suurin kylä Nurmeksen seurakunnassa oli Haapajärvi, jossa oli halukkuutta erota Nurmeksestä jo 1880-luvun alussa. Oman kunnan perustaminen vaati kuitenkin sitä vastaavan seurakunnan olemassaoloa. Elokuussa vuonna 1891, kuukausi Nurmeksen neljännen kirkon palon jälkeen, Nurmeksen kirkonkokoukseen tuotiin Haapajärven asukkaiden esitys oman kirkon rakentamisesta Haapajärven kylään. Itä-Suomen yliopiston dosentti Ismo Björn kertoo ”Valtimo. Kunnan historia” -kirjassa, että ero olisi tapahtunut ilman kirkon paloakin. Uudelle seurakunnalle ehdotettiin nimeksi Haapajärveä, mutta koska Pohjanmaalla oli Haapajärven pitäjä, se hylättiin ja nimeksi päätettiin Valtimo. Nimi viittaa joko Valtimojärveen, Ylä-, Iso ja Ala-Valtimojärveen tai ihmisruumiin valtimosuonistoon. Senaatin päätöksellä Valtimon seurakunta perustettiin vuonna 1894, mutta kirkkolain mukaan pitäjän tai kappelin rajoja ei voitu muuttaa kesken papin virkakautta. Todellinen ero Nurmeksestä toteutui vuonna 1906, kun kirkkoherran virkakausi, kuoleman kautta, päättyi. Vuon-

na 1901 Lokkisärkälle valmistunut kirkko vihittiin käyttöön 1907. (Elsinen 1984, 29–31; Björn 2009, 47–49, 218.)

Seurakunnallisen eron jälkeen valtimolaiset laitoivat vireille kunnallisen eron vuonna 1909, ja Valtimo määrättiin Kuopion lääninhallituksen päätöksellä erotettavaksi Nurmeksen kunnasta 1.1.1910. Uuden Valtimon kunnan pinta-ala oli 769,5 neliökilometriä ja asukkaita 3272 henkeä (Heikura 1994, 25; Björn 2009, 50). Lääniuudistuksessa vuonna 1960 itäosat Kuopion läänistä, Valtimo mukaan lukien, erotettiin Pohjois-Karjalan lääniksi. (Järvelin 1966, 14.) Sitten vuonna 1997 Pohjois-Karjalan lääni jäi historiaan, kun se yhdistettiin Kuopion ja Mikkelin läänin pääosan kanssa Itä-Suomen lääniksi. 1.10.2010 lähtien kuusi Aluehallintovirastoa Manner-Suomessa sekä aluehallintoviranomaisen tehtävät saanut Ahvenmaan valtionvirasto korvasivat vuoden 2009 lopussa lakkautetut läänit Suomessa (Aluehallintovirasto 2013; Tilastokeskus 2016b, viitattu 20.11.2016).

2.1.2 Siirtokarjalaisten asuttaminen Valtimolle

Valtimon historiaan on vaikuttanut merkittävästi rintamamiesten ja siirtokarjalaisten asuttaminen kuntaan toisen maailmansodan jälkeen. Valtimo oli suojärveläisten sijoituskunta, mutta siirtokarjalaisia tuli myös muista kunnista. Asutusvaiheessa siirtokarjalaisten osuus Valtimon väestöstä oli kuudesosa eli noin 1100 henkilöä. Kuntaan perustettiin yhdeksän asutusalueita ja 123 tilaa. (Heikura 1994, 26.) Huomattavan suuri uudisraivausalue on Elomäen ja Rasimäen kylissä, jonne raivattiin 510 hehtaarin suuruinen peltoalue. Kaikki tämän asuma-alueen rakennukset on rakennettu vuonna 1947 ja sen jälkeen. (Valtimon kunta 1959, viitattu 1.11.2016.) Rasimäen kylä on Suomen suurin siirtokarjalaisten niin sanottuun kylmään korpeen raivaama asutuskylä. Kylästä on tehty muun muassa useita tutkimuksia ja televisiodokumentteja. (Rasimäen kylä 2016, viitattu 1.11.2016.) Kaikkiaan peltoa raivattiin Valtimolla noin 1500 hehtaaria 1950-luvulla (Heikura 1994, 26). Siirtoväen lisäksi asutettiin perheellisiä rintamamiehiä ja invalideja (Museovirasto 2009, viitattu 15.5.2016).

Siirtokarjalaisten mukanaan tuoma ortodoksisuus ja karjalan kieli näkyvät edelleen elävänä Valtimolla. Esimerkiksi paikkakunnalla on ainoa luostarin ulkopuolella asuva ortodoksi munkki, jonka maalaamia ikoneja voi nähdä Valtimon Pyhän Kolminaisuuden kirkossa. Erakkomunkki Stefanoksen uskonnollisia maalauksia on ollut esillä muun muassa kirjastoissa Valtimolla ja Nurmeksessa.

Valtimolla toimii valtakunnallisesti ainutlaatuinen lasten karjalankielinen musiikkileikkikouluryhmä, ja paikkakunnan kuoroilla on ohjelmistossa karjalankielisiä lauluja.

2.2 Valtimon kunta nykyään

Valtimo kunta kuuluu yhdessä Lieksan ja Nurmeksien kaupunkien kanssa Pielisen Karjalan seutukuntaan, Pohjois-Karjalan maakuntaan sekä Itä-Suomen aluehallintoviraston ja Pohjois-Karjalan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen toiminta-alueeseen (Suomen kuntaliitto 2016, viitattu 6.11.2016).

Koko Pielisen Karjalan alueella väestön ikärakenteesta tulevat haasteet ja taloudelliset paineet ovat poikkeuksellisen suuret. Erityisesti asukaskohtainen kustannuskasvu on ollut Pielisen Karjalan alueella koko maata kovempaa. (FCG konsultointi oy 2014, 85.) Vuoden 2015 lopussa Valtimolla oli asukkaita 2 324, joista 32 prosenttia on yli 64-vuotiaita. (Tilastokeskus 2016a viitattu 6.11.2016). Valtimon kunnan asukasluku tulee Tilastokeskuksen ennusteen mukaan väheneämään ja huoltosuhde heikkenemään voimakkaasti. Väestöllinen eli demografinen huoltosuhde kertoo alle 15-vuotiaiden ja yli 65-vuotiaiden määrän sataa työikäistä kohden. Vuonna 2014 väestöllinen huoltosuhde oli Valtimolla 0,77 ja koko maassa 0,57 (Tilastokeskus 2016d; Tilastokeskus 2016c, viitattu 6.11.2016).

Valtimolla työpaikoista 63 prosenttia on palveluissa, 26 prosenttia alkutuotannossa ja jalostuksessa vajaa 8 prosenttia (Tilastokeskus 2016a, viitattu 6.11.2016). Suurimpia työllistäjiä ovat metsäalan opetusta antava Pohjois-Karjalan kuntayhtymän ammattiopisto Valtimo, jossa työskenteli 43 henkilöä vuonna 2015 sekä Valtimon kunta, jossa palkattu henkilöstöä oli vuoden 2014 lopussa 262 henkilöä (Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymä 2015, 140; Valtimon kunta 2016b, 47).

Kunnan taajama-aste on 46 prosenttia eli kunnan taajamassa asuu runsaat 900 valtimolaista (Tilastokeskus 2016a, viitattu 6.11.2016). Kanssakäyminen ja yhteistyö ovat vilkasta valtimolaisien ja nurmeslaisten kesken. Esimerkiksi kaupallisia ja kulttuuripalveluja käytetään yli kuntarajan ja valtimolaisista työllisistä 22 prosenttia kävi töissä Nurmeksessa vuonna 2011 (FCG konsulting 2014, 34). Samoin Valtimon kunnan ja Nurmeksien kaupungin yhteinen NuVa-kuntayhtymä järjes-

tää Nurmeksen kaupungin sosiaali- ja terveystalvet ja Valtimon kunnan terveystalvet (Nurmeksen ja Valtimon terveydenhuollon kuntayhtymä 2016, viitattu 6.11.2016).

Valtimon kunnassa kirjallisen kotiseutuaineiston kerääjiä ja säilyttäjiä ovat muun muassa kunnan arkisto ja kunnankirjasto. Kotiseutuarkistona voitaneen pitää Kuntalaisten Talossa olevaa yhdistysten arkistoa, jonne esimerkiksi syksyllä 2016 Valtimo-Seura ry sai kunnanhallitukselta lupauksen tilasta paperitallenteita varten (Valtimon kunta 2016c, 1).

3 VALTIMON KUNNANKIRJASTO

3.1 Valtimon kunnankirjaston historiaa

Nykyisen Valtimon kunnan ensimmäisenä kirjastona voitaneen pitää Haapakylän kansakoulun kirjastoa. Nurmeksen toinen kansakoulu avasi ovensa Kuokkalan tilalta vuokratuissa huoneissa lokakuussa 1883. Vuonna 1885 kirjaston kokoelma koostui 79 kirjasta. (Björn 2009, 245). Taus-talla lienee vuoden 1866 kansakouluasetuksen pykälä 122, jossa oli maininta kirjastosta. ”Ope-tuksen edistämiseksi pitää jokainen koulu, jolle valtio apua antaa, varustettaman sopivilla opetus-kapineilla, kuin myöskin siihen vähitellen hankittakoon kirjasto, joista sekä oppilaat että muutkin opinhakuiset kuntalaiset voivat saada hyödyllistä lukemista” (Mäkinen 2009, 166).

Björn mainitsee, että myös aatteelliset järjestöt ja seurat perustivat kirjastoja Valtimolle. Esimer-kiksi Joensuun lyseon toverikunta perusti Ylä-Valtimolle kirjaston ja kouluhallituksen pakolaisasi-ain toimisto lahjoitti kirjaston Sivakkaan 1920-luvulla. Vuonna 1902 perustetulla Valtimon nuoriso-seuralla oli kirjasto, jossa oli 188 kirjaa vuonna 1914. Nuorisoseuran kirjaston kirjoista valittiin 77 kirjaa, jotka olivat pohjana joulukuussa 1921 perustetulle Valtimon kantakirjastolle. Kirjastonhoita-jana toimi opettajana Herman Niskanen. (Björn 2009, 244–245.) Joensuun kaupunginkirjaston - Pohjois-Karjalan maakuntakirjaston kirjastonjohtajana ja koulutoimentarkastajana Pohjois-Karjalan lääninhallituksessa toiminut Ilmi Järvelin on arvioinut Kirjastoliikkeen vaiheita Pohjois-Karjalassa vv. 1850 — 1930 -kirjassa Valtimon kirjojen määräksi 80 vuonna 1901 ja 341 vuonna 1912 ja 439 vuonna 1928 (Järvelin 1966, 74; Tampereen yliopisto, viitattu 31.10.2016).

Ensimmäisen kirjastolaki astui voimaan vuonna 1928 ja kantakirjasto sai tilat 1930 kunnanhuo-neelta. Kirjasto siirrettiin uuden kansakoulun siipirakennukseen vuonna 1952, ja kahta vuotta myöhemmin kirjasto sai lukusalin. Kantakirjaston lisäksi Valtimolla oli seitsemän piirikirjastoa 1950-luvun lopussa. (Björn 2009, 246.) Vuoden 1962 kirjastolain myötä kantakirjasto nimettiin pääkirjastoksi ja piirikirjastot sivukirjastoiksi. Lisäksi Valtimolle perustettiin kolme uutta sivukirjas-toa 1960-luvun puolivälissä. Kun kuntaan hankittu kirjastoauto aloitti toimintansa keväällä 1979, sivukirjastot lakkautettiin ja ne muutettiin siirtokokoelmiksi. Vuosina 1993–2002 kirjastoautopalve-lut ostettiin Rautavaaran kunnalta, minkä jälkeen kirjastoautopalvelu loppui kunnassa. Nykyinen kirjastorakennus otettiin käyttöön vuonna 1984. (Björn, 246–247.)

3.2 Valtimon kunnankirjasto nykyään

Nykyinen 368 m² kunnankirjastorakennus valmistui keskelle Valtimon kirkonkylää vuonna 1984 (Vaara-kirjastot 2016d, viitattu 28.9.2016). Samassa pihapiirissä on yhtenäiskoulu, joka on kunnan ainoa perusopetusta antava oppilaitos ja noin kilometrin päässä on muun muassa paikkakunnan päivittäistavara-kaupat, päiväkotit, ikäihmisille tarkoitettu tehostetun palveluasumisen yksikkö sekä kehitysvammaisille tarkoitettu Aspa-koti. Kirjaston henkilökunta koostuu kolmesta kirjastovirkailijasta. Kesästä 2014 lähtien henkilöstön esimiehenä on ollut yhtenäiskoulun rehtori. Kunnanhallituksen nimeämä kirjastovirkailija hoitaa kirjaston työnjohtotehtävät (Valtimon kunta 2016b, 32). Kirjaston asiat kuuluvat Valtimon kunnassa vapaa-aikalautakunnan piiriin. Vapaa-aikatoimen vastuuhenkilönä ja lautakunnan esittelijänä toimii kunnanjohtaja. (Valtimon kunta 2015, 16.) Valtimon kunnankirjaston kokoelman suuruus oli vuoden 2015 lopussa 34 237 ja kokonaislainaus 32 872. Aineistomäärärahaa oli käytettävissä 25 552 euroa, joka oli runsaat kaksi tuhatta euroa vähemmän kuin edellisenä vuonna. (OKM/Kirjastot.fi 2015, viitattu 28.9.2016.)

Valtimon kunnankirjasto kuuluu Itä-Suomen aluehallintoviraston toimialueeseen. Joensuun seutukirjasto – Pohjois-Karjalan maakuntakirjasto toimii Pohjois-Karjalan maakunnan alueellisena keskuskirjastona. Valtimon kunnan lisäksi Pohjois-Karjalan maakunnassa on 12 kuntaa. (Joensuu seutukirjasto 2016, 10.) Pohjois-Karjalan maakuntakirjaston maakunnallisessa Pohjois-Karjala-kokoelmassa säilytetään pysyvästi Pohjois-Karjalan paikkakuntiin, eli myös Valtimon kuntaan liittyvää aineistoa.

Pohjois-Karjala-kokoelma on maakunnallinen kokoelma, johon hankitaan pysyvästi Pohjois-Karjalan aluetta koskevaa tietokirjallisuutta ja alueen kirjailijoiden tuottamaa aineistoa. Kokoelma sisältää Pohjois-Karjalan paikkakuntiin, historiaan, henkilöihin, sukuihin, rakennuksiin, kulttuuriin, luontoon ja yhteisöihin liittyviä julkaisuja. Kokoelmaan hankitaan myös Laatokan Karjalaa sekä karjalaisuutta ja ortodoksisuutta koskevaa aineistoa. (Vaara-kirjastot 2016c, viitattu 28.9.2016.)

Valtimon kunnankirjaston kotiseutukokoelmassa olevista kirjoista ja cd-levyistä on samoja niteitä verkkokirjaston mukaan lähes poikkeuksetta myös Pohjois-Karjala-kokoelmassa. Mutta kotiseutuhenkilöiden, eli Valtimolta lähtöisin tai edelleen Valtimolla asuvien, omakustanteita, opinnäytteitä, tutkimuksia, haastatteluja tai muita vastaavia julkaisuja löytyy vain Valtimon kotiseutukokoelmasta. Valtimon kunnankirjastossa säilytetään sanomalehdistä vain paikallislehti Ylä-

Karjalaa, joka muiden maakunnan paikallislehtien tapaan on mikrofilmattuna Pohjois-Karjala-kokoelmassa (Vaara-kirjastot 2016b, viitattu 4.12.2016).

Valtimon kotiseutukokoelmassa on runsaasti pienpainatteita 1950-luvulta tähän päivään saakka. Lainsäädännössä pienpainatteella tarkoitetaan mainosta, esitettä ja hinnastoa sekä muita niihin verrattavia painotuotteita (Laki kulttuuriaineistojen tallentamisesta ja säilyttämisestä (1433/2007 1: 3 §). ODLIS eli Online Dictionary for Library and Information Science –sanakirja määrittelee pienpainatteen seuraavasti: "From the Greek ephemeron, meaning "something short-lived." The printed materials of everyday life, generally regarded as having little or no permanent value because they are produced in large quantities or in disposable formats for a specific limited use." (ODLIS 2016a, viitattu 4.12.2016.) Englanninkielinen termi ephemera tulee kreikankielisestä sanasta ephemeron, joka tarkoittaa jotakin lyhytikäistä. Se tarkoittaa arkiseen käyttöön painettua materiaalia, jolla ei ole pysyvää arvoa tai arvo on vähäinen, koska materiaalia on tuotettu suuria määriä tai rajattua käyttöä varten kertakäyttöisessä muodossa. Pienpainatteisiin voidaan siis lukea esimerkiksi lehtiset, yhdistysten ja seurojen aineistot, erilaiset oppaat ja ohjelmat (Räsänen 2000, 1–2).

Merkittävä muutos Valtimon kunnankirjaston historiassa oli kirjaston liittyminen Vaara-kirjastoihin vuonna 2014, minkä myötä Libra – kirjastojärjestelmä vaihtui avoimen lähdekoodin Koha - kirjastojärjestelmään. Samoin vaihtui Libra III Web-Opac -verkkokirjasto www.vaarakirjastot.fi-verkkokirjastoon. Yhteisjärjestelmään liittyivät kaikki Pohjois-Karjalan yleiset kirjastot vaiheittain vuosina 2014–2015. Vuoden 2015 Suomen yleisten kirjastojen tilaston mukaan Valtimon kunnan kirjaston verkkokäynnit kasvoivat vajaasta kolmesta tuhannesta reiluun yhdeksään tuhanteen edellisvuoteen verrattuna. Samoin kokonaislainausmäärä kasvoi vajaalla tuhannella lainauksella. (OKM/Kirjastot.fi 2015, viitattu 28.9.2016.)

4 KOTISEUTUKOKOELMATYÖ YLEISISSÄ KIRJASTOISSA

4.1 Tausta ja määritelmä

ODLIS-sanakirjan mukaan paikalliskokoelma, englanniksi local collection, on

A library collection of books, prints, maps, photographs, and other materials related to a specific geographic area and its inhabitants, usually the community in which the library is located, useful in historical and genealogical research (ODLIS 2016b, viitattu 14.10.2016).

Määritelmän mukaan kyse on kirjastokokoelmasta, joka sisältää eri aineistolajeja tietyltä alueelta ja alueen asukkaista. Kokoelmasta on hyötyä suku- ja historiantutkimuksessa.

Paikalliskokoelmat, joita ovat kotiseutukokoelmat, aluekokoelmat ja maakuntakokoelmat, sekä tallettavat kotiseutuaineistoa seuraaville sukupolville että toimivat paikallisen aineiston tietokeskuksina (Peltonen 1987, 72–73). Ne ovat erityiskokoelmia, jotka kuvastavat alueensa omaleimaisuutta. Kotiseutukokoelman taustalla on kotiseutuaate, jonka pohjalta kotiseututyötä on tehty 1600-luvulta lähtien. 1800-luvun kansallinen herätys voimisti kotiseutuaatetta ja esimerkiksi ylioppilaat keräsivät kotiseudulleen museoita ja olivat mukana perustamassa kirjastoja (Karhunmaa 1979, 68). Esimerkiksi sittemmin kirjailija ja kansallisneuvos Rafael Engelberg keräsi kirjoja joensuulaisilta Ylä-Valtimon kyläkirjastoa varten opiskellessaan Joensuun lyseossa vuonna 1900 (Enarvi 1980, 156).

Maija Karhunmaan mukaan nykyaikainen kotiseututyö koostuu kotiseudun tutkimuksesta, luonnonsuojelusta sekä aktiivisesta kotiseutupolitiikasta. Kirjaston kotiseutukokoelma on osa kotiseudun tutkimusta, joka tukee muita kotiseututyön toimintamuotoja. (1979, 68.) Karhunmaa työskenteli Pirkanmaan maakuntakirjaston maakuntakirjastonhoitajana ja myöhemmin Tampereen Yliopiston kirjastotieteen ja informatiikan lehtorina (Tampereen kaupunginkirjasto – Pirkanmaan maakuntakirjasto 2013, 7).

Suomen yleiset eli kunnalliset kirjastot toimivat kunnissa ja kaupungeissa, ja niiden toiminta perustuu kirjastolakiin ja -asetukseen. Helsingin kaupunginkirjasto toimii lisäksi yleisten kirjastojen keskuskirjastona ja kussakin maakunnassa yksi kirjasto on nimetty maakuntakirjastoksi, joka

täydentää muiden yleisten kirjastojen palveluja. Vuonna 2016 maakuntakirjastoja oli 18. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016b, viitattu 23.10.2016.)

Maakuntakirjastoilla on vuoden 1998 ”Valtioneuvoston asetus kirjastoista” (6.6.2013/406, viitattu 13.10.2016) mukaan lainsäädännöllinen velvollisuus kehittää toiminta-alueitaan koskevia verkko- ja tietopalveluja. Uuden kirjastolain on määrä tulla voimaan 1.1.2017. Hallituksen esityksessä eduskunnalle laeiksi yleisistä kirjastoista on mainittu, että maakuntakirjastojen tehtäviä on tarpeen uudistaa esimerkiksi toimintaympäristön muututtua, ja että maakuntakirjasto voi kattaa aiempaa laajemman toiminta-alueen. Esityksen mukaan maakuntakirjastot korvataan 12 kehittämiskirjastolla, joilla on maantieteellinen toimialue. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016a, 14, 31.) Muiden yleisten kirjastojen paikalliskokoelman kerääminen on vapaaehtoista. Kuitenkin pidetään luonnollisena, että kirjasto pyrkii hankkimaan omaa paikkakuntaa koskevaa aineistoa ja kotiseutukokoelmat ovat kuuluneet pitkään yleisiin kirjastoihin. (Karhunmaa 1979, 70.)

Laki kuntien kulttuuritoiminnasta (728/1992, viitattu 27.10.2016) velvoittaa kuntia edistämään, tukemaan ja järjestämään kunnassa kulttuuritoimintaa, jolla tarkoitetaan tässä laissa esimerkiksi, kotiseututyötä sekä paikallisen kulttuuriperinteen vaalimista ja edistämistä. Museot, kulttuuriperinteen ja -perinnön tallentajana ja säilyttäjänä, kohtaavat lainsäädännöstä tulevia velvoitteita, mikäli ne esimerkiksi saavat valtiosuutta (Suomen museoliitto 2016, viitattu 11.11.2016).

4.2 Erityispiirteet

Karhunmaan mukaan jokaisen kirjaston kotiseutukokoelma on erilainen sekä paikkakunnan erilaisista oloista että seuraavista tekijöistä johtuen:

- resurssit (tilat, työvoima, varat, kotiseutuaatteen voima)
- aineiston määrä (informaatoräjähdyksellä 1960-luvulla)
- yhteistyö muiden laitosten kanssa (museot, arkistot, tutkimuslaitokset)
- informaatiopalvelun teknillinen taso (luetteloimaton, vihko, kortisto, ATK)
- alueen omaleimaisuus

Karhunmaa painottaa ammatillista asennoitumista kirjaston kotiseutukokoelman hoidossa. Hänen mukaansa se tarkoittaa ammattitaidolla virka-aikana tehtävää työtä, jossa resursseja käytetään tasapuolisesti suhteessa kirjaston muihin tehtäviin. (1979, 70–71.)

Kotiseutukokoelma on käsikirjastokokoelman luontoinen eli aineistoa annetaan asiakkaille kirjaston tiloissa tutkittavaksi tai kokoelmasta annetaan kaukolainoja vain lukusalikäyttöön ja lähilainoja ainoastaan erittäin painavista syistä (Karhunmaa 1979, 78). Kirjastoissa kotiseutukokoelman aineisto järjestetään ja sen ulkoasua sekä sisältöä kuvaillaan, eli luokitellaan ja luetteloidaan, samojen sääntöjen mukaan kuin muu kirjaston aineisto. Kotiseutukokoelmiin kerättäviä pienpainatteita, esimerkiksi ohjelmalehtisiä ja mainoksia, ei luetteloida. Aineiston hakua ja löytymistä edistämään kotiseutukokoelman aineistosta tehdään usein muuta aineistoa enemmän lisäkirjauksia esimerkiksi paikallisista henkilöistä ja paikannimistä. Kirjasto voi laatia kotiseutukokoelman aineiston kuvailussa käytetyistä asiasanoista oman luettelon. (Korhonen 1987, 73–74.)

Kotiseutukokoelmaan ei sovelleta Yleisten kirjastojen laatusuosituksia, mikä näkyy esimerkiksi siinä, että huonokuntoiset vaikeasti saatavat harvinaiskappaleet tai muut sellaiset säilytetään ja laitetaan näyttelyyn poiketen muusta kirjastoaineistosta (Peltonen 1977, 295). Opetus ja kulttuuriministeriön laatimien Yleisten kirjastojen laatusuositusten mukaan kirjaston kokoelman tulee olla ajantasainen ja monipuolinen. Aineiston hankinnassa tulee huomioida asiakkaiden ikä- ja kielikauman sekä ammattirakenne. Kokoelmassa tulee olla painettujen ja muiden perinteisten aineistojen rinnalla myös e-aineistoa. Lisäksi laatusuosituksissa annetaan ohjeita esimerkiksi uutuushankintojen ja poistojen määrästä. (Opetus ja kulttuuriministeriö 2010, 50–51.) Kotiseutukokoelman kartuttamiseen vapaaehtoisen keruuperiaatteiden laatiminen helpottaa aineiston valintaa, rajausta ja vähentää päällekkäistä aineiston keruuta sekä säilytystä. Lisäksi keruuperiaatteet ohjeistavat esimerkiksi kotiseutuaineiston lahjoittajia ja hankintaehdotuksen tekijöitä.

4.3 Kerättävä aineisto

American Library Association on vuonna 1876 perustettu yhdysvaltalainen yhdistys, jonka tavoitteena on kirjasto- ja tietopalvelualan ja kirjastoalan koulutuksen kehittäminen. Alla on yhdistyksen laatima ohjeistus paikallishistoriallisen kokoelman kehittämistä varten.

Collection Development

1. Write an acquisitions policy for collecting local history materials.
 - a. State the intended geographic collection area
 - b. Describe those materials desired by the institution and the extent to which they will be collected.
 - c. Describe the formats you will collect.

- d. Identify the types of materials that will not be collected by the institution. Other institutions may be better equipped to handle a given type of material. Some items may not be accepted due to preservation issues.
 - e. Identify those subject areas which will be acquired only on a cooperative basis.
2. Write a policy on acceptance of materials through gifts and bequests. Include forms for "deeds of gift".
 3. Write a policy on de-accessioning that is in keeping with the overall policy of the institution. Bear in mind policies already established by other professional organizations. (American Library Association 2006, viitattu 4.11.2016.)

Yhdistys ohjeistaa laitoksia laatimaan periaatteidensa mukaisen hankintapolitiikan paikallishistoriallisen kokoelman keräämistä varten huomioiden alueen muiden toimijoiden aineistonkeruun. Hankintapolitiikassa esitetään maantieteellinen keruualue ja määritellään kerättävä aineisto ja miten kattavasti sitä kerätään. Kerättävän aineiston tallennusmuodot tulee kuvailla. Lisäksi yksilöidään yhteistyökumppanuuden perusteella tehtävät hankinnat ja mitä aineistoa ei kerätä. Samoin tulee määritellä lahjoituksena ja perintönä vastaanotettava aineisto.

Suomessa kotiseutu-termiä määriteltäessä on huomioitava esimerkiksi historialliset aluemuutokset kuten emäpitäjät, kuntaliitokset ja maakunnalliset aluemuutokset. Muiden paikkakunnalla olevien kotiseutuaineiston tallettajien kanssa on syytä sopia keruusta, jotta vältetään päällekkäistä keruuta ja säilytystä. (Korhonen 1987, 72.) Peltosen (1987,74) mukaan paikalliskokoelmaan pyritään hankkimaan yleensä kaikki kirjallisuus ja muu aineisto, joka käsittelee kyseistä paikkakuntaa tai aluetta, ilman kirjastojen laatukriteerejä.

4.4 Kotiseutukokoelman kehittäminen

Peltonen (1987, 73) painottaa kotiseutukokoelmien kehittämistä aktiivisiksi käyttökokoelmiksi eli paikallisen tai alueellisen tiedonkeskukseksi, eikä pelkästään kotiseutuaineiston varastoksi tai kirjamuseoksi. Yleisten kirjastojen hankerekisterissä on vuosina 2012–2016 ollut vireillä yhdeksän hanketta koskien kirjastojen paikalliskokoelmia (Kirjastot.fi 2016, viitattu 27.10.2016). Opetus- ja kulttuuriministeriö halunnee tukea hankkeita, joissa parannetaan kotiseutuaineiston näkyvyyttä ja saavutettavuutta. Lisäksi rahoitetuissa hankkeissa aineistoa muutetaan sähköiseen muotoon digitoimalla yhteistyössä muiden kunnan tai kaupungin kotiseututyötä tekevien kanssa, esimerkiksi kotiseutuarkiston ja museon kanssa.

Esimerkiksi Joensuun seutukirjasto – Pohjois-Karjalan maakuntakirjaston DigiKoivikko tietokanta, joka esittelee alueellista historiaa, sai perustamiseen ja ensimmäisen vaiheen toteuttamiseen Opetus- ja kulttuuriministeriön hankerahaa vuosina 2015–2016. Tietokanta sisältää Pohjois-Karjalan maakuntakirjaston maakuntakokoelmasta digitoitua aineistoa sekä jonkin verran Pohjois-Karjalan museon kokoelmiin kuuluvaa tai heiltä saatua materiaalia: kirjoja ja lehtiä sekä erilaisia pienpainatteita, kuten postikortteja, valokuvia, käsiohjelmia ja esitteitä. (Vaara-kirjastot 2016a, viitattu 27.10.2016.)

5 TOIMEKSIANTO JA TOTEUTUS

Opinnäytetyöntekijä oli ammattiharjoittelussa ja myöhemmin sijaisena Valtimon kunnankirjastossa touko–syyskuussa 2016, jona aikana toimeksiantajan kanssa kartoitettiin keinoja kirjaston kotiseutukokoelman käytettävyyden parantamiseksi ja aloitettiin käytännön työ. Valtimon kunnankirjaston henkilökunta toivoi kotiseutukokoelman kokoelmaluetteloa Word-tiedostona, muuten opinnäytetyöntekijä sai vapaat kädet keruuperiaatteiden laadintaan, kirjaston kotiseutukokoelman sisällön selvittämiseen ja järjestämiseen. Opinnäytetyöntekijältä puuttui luettelointioikeudet tietokantaan, mikä sulki pois kotiseutuaineiston luetteloinnin ja asiasanoittamisen. Alustavasta suunnitelmasta poiketen kesällä ei aikaa ollut käytettävissä käytännön työn saattamiseksi loppuun vaan se toteutui loppuvuonna 2016.

5.1 Valtimon kunnankirjaston kotiseutukokoelma

Valtimon kunnankirjastossa on erillinen kotiseutukokoelma, joka sijaitsee kirjaston käsikirjastossa ja sille on varattu kaksi lukollista kaappia. Kotiseutukokoelman aineistoon asiakkaat voivat tutustua kirjaston tiloissa. Käsikirjastotilassa on kaksi asiakaspäätettä, joissa on internet-yhteys sekä lukupaikkoja. Lisäksi kirjaston tiloissa on langaton verkkoyhteys.

Kotiseutukokoelmaa on kerätty hiljaisen tiedon eli kirjoittamattomien käytäntöjen perusteella. Useasta kotiseutukokoelman niteestä on varsinaisessa kirjaston kokoelmassa lainattava kappale. Kotiseutukokoelman aineisto on luokiteltu Yleisten kirjastojen kymmenluokituksen (YKL) mukaan, kuten muukin Valtimon kunnankirjaston aineisto. YKL on hierarkkinen kymmenluokitus, jossa pääluokkia on kymmenen. Pääluokkajako ja pääosin alaluokkajako noudattelee kirjallisuuden, tieteen tai tiedon aloja, mutta maantieteellinen alajaotus on maantieteen ja historian pääluokissa. (Suominen, Saarti & Tuomi 2009, 199–200.) Aineisto on luetteloitu ja pääosin myös asiasanoitettu Vaara-kirjastojen aineistotietokantaan. Luettelointi on aineiston, esimerkiksi kirjan yksilöimistä ja sen määrättyjen asioiden kuvailua sovittujen sääntöjen mukaan. Asiasanoitus kuuluu sisällönkuvailuun eli aineiston sisällön perusteella valitaan aineiston hakusanat (sama, 18).

Kotiseutukokoelmaan on luetteloituna 147 nimekettä, joista kirjoja on 107, c-kasetteja 9, cd-levyjä 19, dvd-levyjä 3 ja ep-levyjä 9. Lisäksi kokoelmassa on muun muassa lp-levyjä, vhs-videoita,

valokuvia, lakkautetun kulttuurilautakunnan leikekansioita, yksittäisiä sanoma- ja aikakauslehtiä, artikkelijäljenteitä, piirustuksia ja huomattava määrä paikallisia pienpainatteita. Kotiseutukokoelman aineistoa on vuodesta 1905 lähtien.

5.2 Aiheeseen perehtyminen

Opinnäytetyöntekijä paneutui yleisten kirjastojen kotiseutukokoelmia käsitteleviin kirjallisiin ja internet-lähteisiin, esimerkiksi artikkeleihin, opinnäytetöihin, kirjastojen kotiseutukokoelmien keruuohjeisiin sekä Pohjois-Karjalan maakuntaa, Valtimon kuntaa ja kunnankirjaston historiaa käsittelevään aineistoon. Lisäksi tutustuttiin Koha-kirjastojärjestelmän virkailijatyökaluun kirjaston henkilökunnan avustuksella, jolla saatiin raportti Vaara-kirjastojen aineistotietokannasta Valtimon kunnankirjaston kotiseutukokoelman aineisto.

5.3 Keruuperiaatteet-ehdotuksen laatiminen

Valtimon kunnankirjastossa kotiseutukokoelmatyössä on noudatettu kirjoittamattomia käytänteitä ja ne ovat siirtyneet kirjaston työntekijältä toiselle hiljaisena tietona. Esimerkiksi hankinnoissa periaatteena on ollut, että paikkakuntalaisten tuottamat musiikkijulkaisut pyritään ostamaan kotiseutukokoelmaan. Ohjeistus eli keruuperiaatteiden laatiminen katsotaan kirjastossa tarpeelliseksi kotiseutuaineiston keräämisessä.

Apuna keruuperiaatteiden määrittelyssä käytettiin vuonna 1976 maakuntakirjastojen kesken sopimia keruuperiaatteita, jotka koskivat niiden aluekokoelmien kartuttamista. Kotiseutukokoelmaan kerättävä aineisto ja kokoelman käytöstä –ohjeistus on liitteessä 1. (Karhunmaa 1979, 76–78.) Jukka Peltonen (1987, 74) teoksessa Kirjastotyön perusteet pitää niitä edelleen soveltuvin osin käyttökelpoisina pienempien kokoelmien keruuohjeina, vaikka ne ovat jo neljän vuosikymmenen takaa, ja osin vanhentuneita. Lisäksi tutustuttiin muiden yleisten kirjastojen kotiseutukokoelmien keruuperiaatteisiin. Valtimon kunnankirjaston on otettava huomioon muun muassa pienenevät kirjastoaineiston määrärahat, minkä vuoksi kotiseutuaineistoakin hankitaan ensisijaisesti lainattavaksi asiakkaille. Valtimon kunnankirjaston rooli aineiston säilyttäjänä tulee myös huomioida, jotta vältetään päällekkäisen aineiston keruulta. Valtimon kunnankirjaston henkilökunta voi halutesaan hyväksyä, muuttaa ja täydentää keruuperiaatteita, jotka on esitetty liitteessä 2.

5.4 Kotiseutukokoelman aineiston poiminta Vaarakirjasto.fi-aineistotietokannasta ja sen tarkistus

Vaarakirjastot.fi-aineistotietokannassa on kaikkien 28 Pohjois-Karjalan maakunnan yleisten kirjastojen kokoelmien aineistot. Valtimon kunnankirjaston kotiseutukokoelman aineistolistauksen saamiseksi käytettiin Koha-kirjastojärjestelmän poistotyökalua. Raportin voi saada tietokannasta vain kirjaston virkailija, jolla on tarvittavat oikeudet tietokantaan. Sähköisestä raportista opinnäyte-työntekijä siirsi halutut tiedot Word-tekstinkäsittelyohjelman asiakirjaan kopioimalla. Kirjaston henkilökunnan toiveesta käytettiin Word-tekstinkäsittelyohjelmaa Excel-taulukkolaskentaohjelman sijaan. Näkymä saadusta raportista on alla olevassa kuvassa 1. Raporttia verrattiin kotiseutukokoelman sisältöön ja samalla kokoelma järjestettiin luokittain kaappeihin. Havaittiin, että raportti vastasi kokoelman sisältöä.

[Etusivu](#) > [Raportit](#) > [Ohjattu raporttien luonti](#) > [Tallennetut raportit](#) > [poistotyökalu](#) Raportti

[Aja raportti](#)

poistotyökalu

Listaa halutun kirjaston aineiston signumeittain. Tuloksesta näkyy niteen lainamäärää ja milloin viimeksi lainattu ym.

Hau tuloksessa rivejä: 79

```
SELECT CONCAT ('<a href="/cgi-bin/koha/cataloguing/additem.pl?biblionumber=', biblio.biblionumber, '>',
.....items.barcode, '</a>' ) AS 'Barcode', items.itemcallnumber, biblio.title,
.....biblio.copyrightdate AS 'Copyright', items.dateaccessioned AS 'Accessioned', items.ityp,
.....items.issues, items.renewals, (IFNULL(items.issues, 0)+IFNULL(items.renewals, 0)) AS 'Total_Circ',
.....items.datelastborrowed, items.itemlost, items.onloan, items.damaged,
.....items.itemnotes, bda.*
FROM items
LEFT JOIN biblioitems ON (items.biblioitemnumber=biblioitems.biblioitemnumber)
LEFT JOIN biblio ON (biblioitems.biblionumber=biblio.biblionumber)
LEFT JOIN biblio_data_elements bda ON (biblioitems.biblioitemnumber=bda.biblioitemnumber)
WHERE items.itype='KI' AND items.holdingbranch='VAL_VAL'
.....AND items.itemcallnumber BETWEEN 'valko-00.999' AND 'valko-99.999'
ORDER BY items.itemcallnumber
```

Lomakkeen välitila

Run this report 39 KI VAL_VAL vako 00.999 vako 99.999 Riviä sivulla: 500 PAINA

Barcode	itemcallnumber	title	Copyright	Accession date	ityp	issue	renewal	Total_Circ	datelastborrowed	itemlost	onloan
9110009516	VALKO-02.1-GRÖ	KIRJASTOAUTO-TUO-JA-VIE-- RAUTAVAAARALTA-VALTIMOLLE KÄY-- ARMAS-LEMPIN-TIE-- KIRJASTOAUTO-YHTEISTYÖSTÄ-- RAUTAVAAARALLA-1990-LUVULLA	1999	2014-11-03	KI	0	0	0		0	0
9110008385	VALKO-02.6-PYL	LASTEN-OHJAAMINEN-- KIRJALLISUUDEN-PARIIN	2003	2014-11-03	KI	0	0	0		0	0

Kuva 1. Näkymä Valtimon kirjaston kotiseutukokoelma -raportista.

Raportista poimittiin halutut nidekohtaiset tiedot eli nidetunnus, Yleisten kirjastojen luokitusjärjestelmän mukainen luokka, tekijä, nimeke ja julkaisu- tai kustannusvuosi Word-asiakirjaan, jossa tekstiä muokattiin halutuksi. Kuvassa 2 on näkymä muokatusta kokoelmaluettelosta.

VALTIMON KUNNANKIRJASTON KOTISEUTUKOKOELMA: KIRJAT				
Nide	Luokka	Tekijä	Nimeke	Vuosi
9110009519	VALKO 02.1 GRÖ	Grönlund, Lisi	Kirjastoauto luo ja vie - Rautavaaralla Valtimolle käy Armas Lempi- tie - kirjastoautoyhteistyötä Rautavaaralla 1990-luvulla	1999
9110008385	VALKO 02.6 PYL	Pylvänen, Päivi; Nieminen, Rikka	<u>Lästen ohjaaminen kirjallisuuden pariin</u>	2003
9110008389	VALKO 02.8 NEV	Nevalainen, Raima	"Kun kirjastoautokin viedään..." Valtimon kirjuyksien kirjatopalve- luiden järjestäminen kirjastoautotoiminnan loputtua	2002
9110085398000701	VALKO 11.3 KAL	Kallinen, Maja	Change and stability natural philosophy at the academy of Turku 1640 - 1713	1995
9110017550	VALKO 17 NOR	Nordlund, Lasse; Dorff, Maria	<u>Elämämme perusteista</u>	2008
9110000932	VALKO 20. HÄN	Hänninen, Artturi	<u>Isosän okkhattu - hengellinen toivokonseppi</u>	1973

Kuva 2. Esimerkki Valtimon kirjaston kotiseutukokoelman kokoelmaluettelosta otsikoineen.

Poistotyökälulla haku on tehtävä aineistolajeittain, minkä vuoksi opinnäytetyöntekijä katsoi parhaaksi hakea audiovisuaalisen aineiston asiakasliittymän kautta haun rajauksella Vaara-kirjastojen aineistotietokannasta. Saatu listaus siirrettiin Word-tiedostoon ja tulosta verrattiin kokoelman aineistoon. Alapuolella kuvassa 3 on esimerkki Valtimon kunnankirjaston kotiseutukokoelman audiovisuaalisen aineiston kokoelmaluettelosta.

DVD-LEVYT				
Nide	Luokka	Tekijä	Nimeke	Vuosi
9110027047	VALKO 30.114 KYL	Metsola, Miira	<u>Kylän jatkoosaka</u>	2007
9110013016	VALKO 78.893 KUO	Kuoppa-Urkkil; Kettunen, Jukka [ohj., Jaakkola,]; Nevalainen, Urho; Paakkönen, Kar; Takkanen, Teijo; Tuominen, Perttu.	<u>Pillainkoppeli</u>	2008
9110011062	VALKO 84.2 LUN	Alatalo, Valtteri [näytt.]; Haukku, Heikki; Haukku, Lotta; Jaakkonen, Päivi; Kokkonen, Jaana; Myllyer, Niina; Mäkinen, Jenni; Niiranen, Heikki; Peura, Jukka; Pylvänen, Maarit; Vauhkonen, Juha	<u>Lunta syövä tyttö</u>	2005
EP-LEVYT				
Nide	Luokka	Tekijä	Nimeke	Vuosi
9110005679	VALKO 78.891 LAP	<u>Lapsilta kielletty</u> , Ruotsalainen, Juha [kannet]	James Bond Lisää väriä Paavon hatu Verta kutsu ki	1982

Kuva 3. Esimerkki Valtimon kunnankirjaston kotiseutukokoelman audiovisuaalisen aineiston kokoelmaluettelosta.

5.5 Luetteloimattoman aineiston valinta ja tarkistus

Kotiseutukokoelman aineiston joukossa oli luetteloimattomia kirjoja ja av-tallenteita, ja vertailu keruuperiaatteisiin osoitti niiden kuuluvan kokoelmaan. Koska opinnäytetyöntekijältä puuttui kir-

jastoaineiston luettelointioikeudet Vaara-kirjastojen aineistotietokantaan, tehtiin luetteloidun aineiston listaan lisäyksiä manuaalisesti. Opinnäytetyöntekijä tarkisti aineiston luettelointitietoja Vaara-kirjastojen aineistotietokannasta ja kansallisbibliografia Fennicasta eli suomalaisen julkaisutuotannon tietokannasta. Kokoelmaluetteloon lisättiin myös ehdotus Yleisten kirjastojen kymmenluokituksen mukaisesta luokasta, mikä nopeuttanee aineiston vientiä aineistotietokantaan. Alla olevassa kuvassa 4. nähdään Pohjois-Karjalan kulttuurimaisemainventointi –kirjan lisäys luetteloon ja sille on ehdotettu mahdolliseksi luokaksi 34.2 tai 34.5. Samoin audiovisuaalisen aineiston luetteloon lisättiin luetteloimaton aineisto, esimerkiksi lp-levyt ja Yleisten kirjastojen kymmenluokituksen mukainen luokka ehdotus (kuva 3).

	30.14 RIM	Rimmi, Mervi	Kylätöminta kansalaisaktiivisuutena	1988
9111407989000701	VALKO 30.14 OKS	Okaa, Jukka; Rannikko, Pertti	Kylä yhteiskunnassa, esitelmia Sivakasta ja Rasimäestä	1985
	34.2/34.5 POH		Pohjois-Karjalan kulttuurimaisemainventointi	1990
9110005928	VALKO 32.21 ENG	Engelberg, Rafael	Suomi ja Amerikan suomalaiset ; keskinäinen yhteys ja sen rakentaminen	1944
9110070194000701	VALKO 34.5 KUL	Arkkitehtitoimisto Pasi Siitonen	Kulttuuriympäristöohjelma Valtiolle 24.2.1994	1994

Kuva 4. Luetteloimatonta aineistoa on lisätty kokoelmaluetteloon luokkaehdotuksineen.

Kotiseutukokoelmassa on muun muassa valokuvia, leikekansioita ja sanomalehtiä sekä pienpainatteita kuten kunnalliskertomuksia, esitteitä ja julkaisuja, joista tehtiin vapaamuotoinen kokoelmaluettelo. Ajatuksesta viedä kotiseutuaineistoa kunnanarkistoon luovuttiin, koska aineistoa on vähän. Kokoelmaluettelot ovat kirjaston henkilökunnan muokattavissa ja päivitettävissä.

6 POHDINTA

Kotiseutuaineiston järjestäminen niteittäin antoi hyvän kuvan kotiseutukokoelman sisällöstä. Valtimon kunnankirjaston ja sen toimintaympäristön historiaan ja tämänhetkiseen tilanteeseen tutustuminen lisäsi kotiseututietämystä. Lisäksi kotiseutukokoelman aineisto valaisi Valtimon kunnan alueen kulttuurielämää. Näitä voi hyödyntää sekä asiakaspalvelutilanteissa että kotiseutukokoelman aineistohankinnassa. Opinnäytetyön aikana tehty asiakastiedonhaku osoitti kotiseutuaineiston sisällönkuvailun merkityksen. On tärkeää luoda hakuelementtejä, esimerkiksi paikallisista henkilöistä ja paikannimistä. Yleisten kirjastojen kotiseutukokoelmatyön tueksi opinnäytetyöntekijä kaipasi tuoretta opasta, esimerkiksi sähköisten tietokantojen ja uusien yhteistyömuotojen takia. Amerikan Yhdysvalloissa on julkaistu vuonna 2015 kirjastoille suunnattu opas paikallishistoriakoelmien hoitamisesta. Kathy Marquisin ja Leslie Waggenerin tekemää kirjaa, *Local History Reference Collections for Public Libraries*, ei ole saatavilla Suomesta.

Valtimon kunnankirjaston kotiseutukokoelman käytettävyyttä olisi mahdollista parantaa esimerkiksi järjestämällä kokoelmalle lisätilaa ja tarkistamalla asiasanoitusta. Valtimon kunnankirjaston kotiseutuaineisto sisältää tallennusmuotoja, jotka olisi syytä muuttaa esimerkiksi sähköiseen muotoon niiden säilymiseksi toistamiskelpoisina.

Valtimon kunnankirjasto kuuluu osana Vaara-kirjastoihin, johon kuuluvat kaikki Pohjois-Karjalan yleiset kirjastot. Samalla on www.vaarakirjastot.fi-verkkokirjasto eri alue- ja aineistotietokantoinen kirjastojen ja asiakkaiden käytettävissä. Yhteisestä historiasta johtuen varhaisinta kotiseutuaineistoa on löydettävissä niin Pohjois-Karjalan kuin Kuopion maakunnan kuntien kirjastoista, joiden kokoelmat voivat toimia tiedonlähteinä kirjaston henkilökunnalle ja asiakkaille kuten toimi opinnäytetyöntekijälle.

LÄHTEET

Aluehallintovirasto 2013. Aluehallintovirastot. Viitattu 20.11.2016,
https://www.avi.fi/web/avi/aluehallintovirastot#.WDFaafmLQ_4.

American Library Association 2006. Guidelines for establishing local history collections. Viitattu 4.11.2016,
<http://www.ala.org/Template.cfm?Section=Home&template=/ContentManagement/ContentDisplay.cfm&ContentID=27256>.

Björn, I. 2009. Valtimo. Kunnan historia. Valtimon kunta. (ei julkaisupaikkaa).

Elsinen, P. 1984. Alue ja väestö. Teoksessa P. Elsinen (toim.). Nurmeksen kunnallishallinto 1865–1972. (ei julkaisupaikkaa eikä kustantajaa), 29–52.

Enarvi, R. 1980. Isovanhempani Ina ja Eliel. Helsinki: Engelberg-sukuseura.

FCG konsultointi oy 2014. Pielisen Karjalan kuntarakenneselvitys. Yhdistymisselvitys 23.5.2014 (päivitetty 23.6.2014). Viitattu 6.11.2016,
<http://www.valtimo.fi/documents/802726/1169820/PielisenKarjalanyhdistymisselvitys23.5.2014P%C3%84IVITYS23.62014.pdf/5209e127-6a2c-432d-93f2-1dbc6b1cd014?version=1.0>.

Heikura, H. 1994. Valtimon historiaa. Teoksessa Valtimo. Kotiseututeos Karjalan ja Kainuun kauniista rajakunnasta. Lions Club Valtimo. (ei julkaisupaikkaa).

Joensuun seutukirjasto 2016. Joensuun seutukirjaston toimintakertomus 2015. Maakuntakirjasto-toiminta. Viitattu 28.9.2016, fi-
[le:///C:/Users/WinVista/Downloads/Joensuun%20seutukirjaston%20toimintakertomus%202015.pdf](file:///C:/Users/WinVista/Downloads/Joensuun%20seutukirjaston%20toimintakertomus%202015.pdf).

Järvelin, I. 1966. Kirjastoliikkeen vaiheita Pohjois-Karjalassa vv. 1850–1930. Joensuu: Ilmi Järvelin.

Karhunmaa, M. 1979. Maakuntakirjastotoiminnan vaikutus kirjastoaineiston hankintaan. Teoksessa L. Teinilä (toim.). Luoko valinta kysyntää? Tampereen yliopiston täydennyskoulutuskeskuksessa 5.–9.6.1978 pidetyn kirjastoaineiston hankinta- ja valintaseminaarin luentoja. Helsinki: Kirjastopalvelu, 56–79.

Kirjastot.fi 2016. Yleisten kirjastojen hankerekisteri. Viitattu 27.10.2016, http://hankkeet.kirjastot.fi/hankehaku?f%5B0%5D=field_asiasanat%3A544.

Korhonen, S. 1984. Kotiseutukokoelmat. Teoksessa V. Blinnikka, I. Holmberg & V. Lehväslaiho (toim.). Kirjastotyön perusteet. Helsinki: Kirjastopalvelu, 71–74.

Laki kulttuuriaineistojen tallentamisesta ja säilyttämisestä 28.12.2007/1433. Viitattu 4.12.2016, <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20071433>.

Laki kuntien kulttuuritoiminnasta 3.8.1992/728. Viitattu 28.10.2016, <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1992/19920728>.

Museovirasto 2009. RKY. Viitattu 15.5.2016, http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1261.

Mäkinen, I. 2009. Kirjasto Fennomaanien kansansivistysohjelmassa. Teoksessa I. Mäkinen (toim.) Helsinki: BTJ Kustannus, 151–213.

Nurmeksen ja Valtimon terveydenhuollon kuntayhtymä 2016. NuVa-kuntayhtymä. Viitattu 6.11.2016, <http://terveys.nurmes.fi/>.

ODLIS– Online Dictionary for Library and Information Science by Joan M. Reiz 2016a. Viitattu 14.10.2016, http://www.abc-clio.com/ODLIS/odlis_e.aspx.

ODLIS – Online Dictionary for Library and Information Science by Joan M. Reiz 2016b. Viitattu 14.10.2016, http://www.abc-clio.com/ODLIS/odlis_l.aspx.

OKM/Kirjastot.fi 2016. Suomen yleisten kirjastojen tilastot. Viitattu 28.9.2016,
<http://tilastot.kirjastot.fi/?orgs=401&years=2014%2C2015&stats=1%2C17%2C33%2C100%2C101%2C104%2C107%2C108%2C109%2C110%2C111%2C112%2C115#results>.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2010. Yleisten kirjastojen laatusuositus. Viitattu 24.11.2016,
<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2010/liitteet/OKM20.pdf?lang=fi>.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016a. Hallituksen esitysluonnos. Viitattu 28.11.2016,
http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Kirjastot/vireilla_kirjastot/kirjastolaki/liitteet/Hallituksen_esitysluonnos.pdf.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016b. Suomen kirjastoverkosto. Viitattu 23.10.2016,
<http://www.minedu.fi/OPM/Kirjastot/kirjastoverkosto/?lang=fi>.

Peltonen, J. 1987. Paikallis- ja aluekokoelmat. Teoksessa V. Blinnikka, I. Holmberg & V. Lehväslaiho (toim.). Kirjastotyön perusteet. 2. korjattu painos. Helsinki: Kirjastopalvelu, 72–77.

Peltonen, M-L. 1977. Näyttelytoiminta. Teoksessa I. Holmberg, H. Kauppi, V. Lehväslaiho & E. Wirta. Kirjastonhoidon käsikirja. Helsinki: Suomen kirjastoseura, 293–297.

Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymä 2016. Tilinpäätös 31.12.2015. Viitattu 6.11.2016,
<http://www.pkky.fi/pkky/saannot-ja-ohjeet/Documents/Tilinp%C3%A4%C3%A4%C3%B6s-2015-pienempi.pdf>.

Rasimäen kylä 2016. Historia. Viitattu 1.11.2016, <http://www.rasimaki.net/historia/historia.html>.

Räsänen, D. 2000. Pienpainatteet kansallisbibliografiassa - tänään visio, huomenna todellisuutta? Tietolinja 1/2000. Viitattu 4.12.2016.
<https://www.kansalliskirjasto.fi/extra/tietolinja/0100/pienpainatteet.pdf>.

Suomen kuntaliitto 2016. Alueluokat ja kuntanumerot 2016.xlsx. Viitattu 6.11.2016,
http://www.kunnat.net/fi/tietopankit/tilastot/aluejaot/_layouts/xlviewer.aspx?id=/fi/tietopankit/tilastot/aluejaot/Documents/Alueluokat%20ja%20kuntanumerot%202016.xlsx&Source=http%3A%2F%2F

Fwww%2Ekunnat%2Eenet%2Ffi%2Ftietopankit%2Ftilastot%2Faluejaot%2FSivut%2Fdefault%2Easp&DefaultItemOpen=1.

Suomen museoliitto 2016. Museolaki. viitattu 11.11.2016, <http://www.museoliitto.fi/museolaki>.

Suominen, V., Saarti J. & Tuomi, P. 2009. Bibliografinen valvonta. Johdatus luetteloinnin ja sisälökuvailun menetelmiin. Helsinki: BTJ Kustannus.

Tampereen kaupunginkirjasto – Pirkanmaan maakuntakirjasto 2013. Tampereen kirjasto ennen ja nyt. Tietoja Tampereen kaupunginkirjastoista. Viitattu 27.10.2016, file:///C:/Users/WinVista/Downloads/kirjastoverkko_2012.pdf.

Tampereen yliopisto 1998. Väitökset. Ilmi Järvelin. Viitattu 31.10.2016, <http://www.uta.fi/kirjasto/vaitokset/1998/3298.html>.

Tilastokeskus 2016a. Kuntien avainluvut. Valtimo. Viitattu 6.11.2016, <http://www.stat.fi/tup/alue/kuntienavainluvut.html#?active1=911&year=2016>.

Tilastokeskus 2016b. Luokituksen kuvaus. Viitattu 20.11.2016, <http://www.stat.fi/meta/luokitukset/laani/001-2009/kuvaus.html>.

Tilastokeskus 2016c. Taloudellinen ja väestöllinen huoltosuhde 1990–2015. Koko maa. Viitattu 6.11.2016, http://vertinet2.stat.fi/VERTI/graph/Graphserver.htm?ifile=quicktables/Kuntaliitto2016/E_Vaesto//E05_k&rind=.

Tilastokeskus 2016d. Taloudellinen ja väestöllinen huoltosuhde 1990–2015. Valtimo. Viitattu 6.11.2016, http://vertinet2.stat.fi/VERTI/graph/Graphserver.htm?ifile=quicktables/Kuntaliitto2016/E_Vaesto//E05_k&rind=294.

Vaara-kirjastot 2016a. DigiKoivikko. Viitattu 27.10.2016, <http://vaarakirjastot.fi/digikoivikko>.

Vaara-kirjastot 2016b. Maakuntakokoelman mikrofilmatut lehdet. Viitattu 4.12.2016, <http://vaarakirjastot.fi/maakuntakokoelman-mikrofilmatut-lehdet>.

Vaara-kirjastot 2016c. Pohjois-Karjala-kokoelma. Viitattu 28.9.2016, <http://vaarakirjastot.fi/pohjois-karjala-aineisto>.

Vaara-kirjastot 2016d. Valtimon kirjasto. Viitattu 28.9.2016, <http://vaarakirjastot.fi/valtimo>.

Valtimon kunta 1959. Historia. Viitattu 1.11.2016, <http://www.valtimo.fi/historia>.

Valtimon kunta 2015. Talousarvio 2016. Taloussuunnitelma 2017–2018. Viitattu 28.9.2016, <http://www.valtimo.fi/documents/808285/0/Talousarvio+2016/eb7c0f-fd00-49c2-b787-58f07b2dddea>.

Valtimon kunta 2016a. Tilastotietoja. Viitattu 15.5.2016, <http://www.valtimo.fi/tilastotietoja>.

Valtimon kunta 2016b. Toimintakertomus vuodelta 2015. Viitattu 6.11.2016, http://www.valtimo.fi/image/guest/Hallinto/Tilinp%C3%A4%C3%A4t%C3%B6s_2015.

Valtimon kunta 2016c. Valtimo-Seura ry: esitys § 136. Pöytäkirja. Viitattu 8.11.2016, <http://webdynasty.pohjoiskarjala.net/Dynasty/Valtimo/kokous/20161159-6.PDF>.

Valtioneuvoston asetus kirjastoista 6.6.2013/406. Viitattu 13.10.2016, <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2013/20130406>.

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen oppinäytetyö. Helsinki: Tammi.

Kotiseutukokoelmaan kerättävä aineisto ja kokoelmien käytöstä

Kerättävä aineisto

1. Kaunokirjallisuus

- a. joka käsittelee keruualuetta, t.s. aluetta, jonne tapahtumat on sijoitettu
- b. joka on alueen kirjailijoiden kirjoittamaa

Alueen kotiseutukirjailijana pidetään kirjailijaa, joka on syntynyt ja sen lisäksi elänyt siellä huomattavan osan elämästään tai on viettänyt alueella merkittävän osan elämästään. Jos kirjailija on asunut alueella esim. 20 vuotta, kuuluu hänen koko tuotantonsa kotiseutukokoelmaan. Jos alueella vietetty aika on lyhyempi, tuotanto kuuluu kotiseutukokoelmaan siltä osin kuin se on alueella kirjoitettua tai se osa tuotannosta, johon alueella vietetty aika on vaikuttanut.

Alueen kääntäjien kääntämiä teoksia ei hankita, ellei ole kyseessä erittäin huomattava käännös, jossa on käytetty alueen murretta tms. Kotiseutukirjailijan käännökset muille kielille hankitaan.

2. Tietokirjallisuus

- a. joka käsittelee alueen historiaa, luontoa, kulttuurielämää, talouselämää jne.
- b. joka käsittelee alueen henkilöitä

tällöin tulevat kysymykseen kotiseutuhenkilöt, joita ovat kohdassa 1.a. mainitut kirjailijat sekä huomattavan osan elämästään viettäneet tiedemiehet, tutkijat, poliitikot, kunnallis- ja valtiomiehet, virkamiehet jne.

Kotiseutuhenkilöiden tieteellisiä teoksia, jotka eivät aiheeltaan liity keruualueeseen ei kerätä. Poikkeuksena ovat erittäin huomattavan kotiseutuhenkilön teokset, jotka on syytä hankkia kokoelmaan.

Paikkakunnalla sijaitsevan korkeakoulun tai muun oppilaitoksen julkaisuja ei kerätä, elleivät ne käsittele keruualuetta.

3. Paikalliset aikakauslehdet (ja sanomalehdet vrt. 8 c.)

Laitosten, yritysten, yhdistysten lehdet, alueen joululehdet.

4. Bibliografiat

Kaikki kirjallisuusluettelot, jotka sisältävät tietoja alueesta.

5. Kartat

Kaikki keruualuetta koskevat maa- ja merikartat.

6. Pienpainatteet

Kaikki keruualuetta koskevat pienpainatteet, mitkä saadaan.

Myymälöiden- ja supermarkettien kaupallisia tarjousjulisteita ei säilytetä.

7. Käsikirjoitukset

- a. Kotiseutukirjailijoiden kaunokirjalliset käsikirjoitukset
- b. Alueen pöytälaatikkokirjailijoiden käsikirjoitukset
- c. Kotiseutukirjailijoiden tai kotiseutuhenkilöiden kirjoittamat kirjeet ja kirjekortit
- d. Aluetta koskevat opinnäytteet, jotka saadaan tai tieto niistä
- e. Kirjat, joissa on kotiseutukirjailijan tai –henkilön tekemiä käsikirjoitusmerkintöjä tai joissa on näiden pitempi omistuskirjoitus (ei pelkkä nimikirjoitus)

Virallisuoteisia käsikirjoituksia, kuten virallista kirjeenvaihtoa, alkuperäisiä pöytäkirjoja ei kerätä. Niiden paikka on arkisto.

8. AV-aineisto

- a. Kotiseutuhenkilöiden tuottama musiikki äänilevyinä, kasetteina, nuotteina, ääninauhoina
- b. Kotiseutukirjailijoihin liittyvät valokuvat
- c. Keruualueen sanomalehdet mikrofilmeinä

- d. Muuta AV-aineistoa, dioja, elokuvia, mikrofilmejä, kuultolevyjä, rainoja, ääninauhoja, kuvanauhoja, joilla on keruualueeseen liittyvää aineistoa, harkinnan mukaan.

9. Lehtileikkeet

Edellisiin kohtiin liittyvät lehtileikkeet.

Kokoelmien käytöstä

Kotiseutukokoelma on periaatteessa käsikirjastoluonteinen. Lainausta määritellään kirjastoittain.

Kotiseutukokoelman kortistoon voi tehdä viittauksia sellaisista julkaisuista, joita ei pystytä kokoelmaan hankkimaan, vaikka ne sinne kuuluisivatkin. Näitä pyritään hankkimaan tarvittaessa kaukolainaksi. Puuttuvista tehdään luettelo antikvariaatteja varten.

KERUUPERIAATTEET

Valtimon kunnankirjasto

2016

Kotiseutukokoelman keruuperiaatteet

Valtimon kunnankirjaston kotiseutukokoelma on käsikirjastokokoelma. Kotiseutukokoelman aineistoa ei anneta kotilainaksi. Kokoelmaan kerätään Valtimon kunnan aluetta käsittelevää ja kotiseutuhenkilöiden tuottamaa aineistoa. Tavoitteena on kotiseudun tunnetuksi tekeminen sekä alueen kulttuuriharrastusten ja kouluopetuksen tukeminen.

Aineiston hankinnassa ei noudateta Yleisten kirjastojen laatusuosituksia. Kotiseutukokoelmaa kartutetaan talousarviomäärärahojen puitteissa. Kunnan omia julkaisuja otetaan kokoelmaan vain valikoiden. Kotiseutuaineistoa otetaan vastaan myös lahjoituksina. Aineiston keruussa ja säilytyksessä pyritään tekemään yhteistyötä kunnan arkiston kanssa, jotta vältetään päällekkäistä keruuta. Kotiseutukokoelmaan ei hankita esineitä.

Kotiseutukokoelman aineistoa säilytetään kirjaston tiloissa.

1. Kaunokirjallisuus

- a. joka käsittelee Valtimoa ja Valtimolle sijoittuvat teokset
- b. joka on valtimolaisten kirjailijoiden kirjoittamaa
- c. joka on kotiseutuhenkilöiden kirjoittamaa

Valtimon kotiseutuhenkilönä pidetään henkilöä, joka on syntynyt ja sen lisäksi elänyt siellä huomattavan osan elämästään tai on viettänyt alueella merkittävän osan elämästään tai on vaikuttanut merkittävästi paikalliseen kulttuurielämään. Jos kotiseutuhenkilö on asunut Valtimolla esim. 20 vuotta, kuuluu hänen koko tuotantonsa kotiseutukokoelmaan. Jos alueella vietetty aika on lyhyempi, tuotanto kuuluu kotiseutukokoelmaan siltä osin kuin se on alueella julkaistua tai se osa tuotannosta, johon alueella vietetty aika on vaikuttanut.

Valtimolaisten kääntäjien kääntämiä teoksia ei hankita, ellei ole kyseessä erittäin huomattava käännös, jossa on käytetty alueen murretta tms. Kotiseutukirjailijan käännökset muille kielille hankitaan.

2. Tietokirjallisuus

- joka käsittelee Valtimoa tai valtimolaisia henkilöitä

Kotiseutuhenkilöiden tieteellisiä teoksia, jotka eivät aiheeltaan liity Valtimoon ei kerätä. Poikkeuksena ovat erittäin huomattavan kotiseutuhenkilön teokset, jotka hankitaan kokoelmaan.

Paikkakunnalla sijaitsevan oppilaitosten julkaisuja ei kerätä, elleivät ne käsittele keruualuetta.

3. Paikalliset lehdet

- a. Ylä-Karjala-paikallislehti kerätään ja säilytetään pysyvästi.
- b. Laitosten, yritysten, yhdistysten lehdet ja alueen joululehdet.

4. Bibliografiat

Kaikki kirjallisuusluettelot, jotka sisältävät tietoja Valtimosta.

5. Kartat

Tarpeen mukaan Valtimoa koskevat kartat voidaan säilyttää.

6. Pienpainatteen

Keruualuetta koskevat pienpainatteen kerätään valikoiden.

Myymälöiden- ja supermarkettien kaupallisia tarjousjulisteita ei säilytetä.

7. Käsikirjoitukset

- a. Kotiseutukirjailijoiden kaunokirjalliset käsikirjoitukset
- b. Alueen pöytälaatikkokirjailijoiden käsikirjoitukset
- c. Kotiseutukirjailijoiden tai kotiseutuhenkilöiden kirjoittamat kirjeet ja kirjekortit
- d. Aluetta koskevat opinnäytteet, tutkielmat, harjoitustyöt jotka saadaan tai tieto niistä
- e. Kirjat, joissa on kotiseutukirjailijan tai –henkilön tekemiä käsikirjoitusmerkintöjä tai joissa on näiden pitempi omistuskirjoitus (ei pelkkä nimikirjoitus)

- käsikirjoituksia ja erilliskokoelmia, valokuvia, postikortteja ym. ei aktiivisesti hankita, mutta niitä voidaan ottaa vastaan lahjoituksina harkinnan mukaan

Virallisuoteisia käsikirjoituksia, kuten virallista kirjeenvaihtoa, alkuperäisiä pöytäkirjoja ei kerätä. Niiden paikka on arkisto.

8. AV-aineisto

- f. Kotiseutuhenkilöiden tuottamat äänitteet ja tallenteet hankitaan saatavilla olevassa muodossa
- g. Valtimolla toimivien orkestereiden, yhtyeiden ja kuorojen tai vastaavien äänitteet
- h. Muuta AV-aineistoa, dioja, elokuvia, mikrofilmejä, kuultolevyjä, rainoja, ääninauhoja, kuvanauhoja, joilla on keruualueeseen liittyvää aineistoa, harkinnan mukaan.

9. Lehtileikkeet

Valtimon kunnankirjastoon liittyvät lehtileikkeet ja muita harkinnan mukaan.

10. Pitäjä- ja kyläkirjat

11. Sukukirjat

Harkinnan mukaan sijoitetaan joko kotiseutukokoelmaan tai kirjaston lainattavaan kokoelmaan riippuen kappalemäärästä.

Järjestys ja luettelointi

Kotiseutukokoelman aineisto luokitetaan Yleisten kirjastojen kymmenluokituksen mukaan ja luetteloidaan Vaara-kirjastojen aineistotietokantaan. Osa aineistosta esimerkiksi pienpainatteita säilytetään luetteloimattomana. Niistä on erillinen luettelo. Aineisto on järjestetty hyllyyn yleisen kymmenluokituksen mukaan.

Kotiseutukokoelman luetteloon voi tehdä viittauksia sellaisista julkaisuista, joita ei pystytä kokoelmaan hankkimaan, vaikka ne sinne kuuluisivatkin.